

S|OM

Sivilombudsmannens
forebyggingsenhet

Risiko for tortur og umenneskelig behandling i psykisk helsevern

Helga Fastrup Ervik, kontorsjef
Kristina Baker Sole, seniorrådgiver

**Fylkesmannens møte for faglig ansvarlige for vedtak i det
psykiske helsevesenet i Rogaland
22. september 2015**

UNITED
NATIONS

CAT

**Convention against Torture
and Other Cruel, Inhuman
or Degrading Treatment
or Punishment**

Distr.
GENERAL

CAT/C/ECU/Q/4
17 February 2009

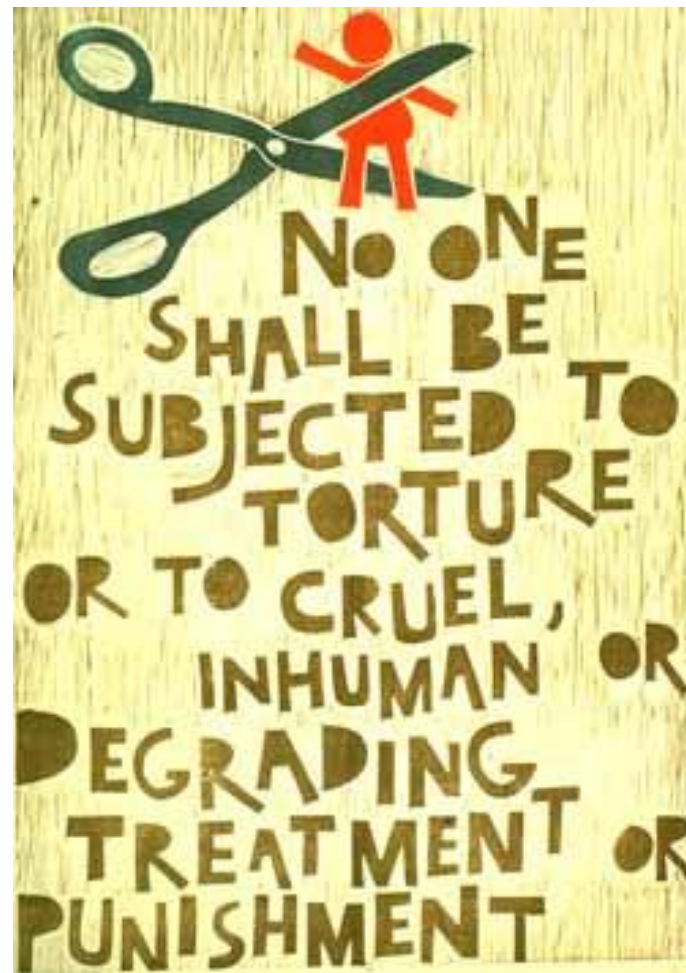
ENGLISH
Original: SPANISH

***...tortur og annen grusom,
umenneskelig og nedverdiggende
behandling eller straff.***

Vedtatt av FN 1984

Pr februar 2014: 154 stater

Norge sluttet seg til CAT i 1986

UN Optional Protocol to the Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment

Artikkel 1

- Formålet (...) er å etablere et system med regelmessige besøk foretatt av uavhengige internasjonale og nasjonale organer til
- steder der personer er berøvet sin frihet, for å forebygge tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff

Artikkel 19

- å gi vedkommende myndigheter anbefalinger med sikte på å bedre behandlingen av og forholdene for personer som er berøvet sin frihet

§ 3a i sivilombudsmannsloven – *national preventive mechanism*

OPCAT Database

80

States Parties

18

Additional States signatories

62

States have designated their National Preventive Mechanisms (NPM)

80 States

- Albania
- Argentina
- Armenia
- Austria
- Azerbaijan
- Belize
- Benin
- Bolivia
- Bosnia and Herzegovina
- Brazil
- Bulgaria
- Burkina Faso

Forebyggingsenhetens arbeid

- **Besøk** til steder hvor personer er fratatt friheten
- **Nasjonal dialog** med offentlige myndigheter og sivilt samfunn
- **Internasjonalt samarbeid** med menneskerettighetsorganer

Forebyggingsenhetens mandat

- Alle **steder** der noen er fratatt friheten
 - Fengsler
 - Politiarrester
 - **Psykisk helsevern**
 - Barnevern
 - Politiets utlendingsinternat
 - Pleie- og omsorgshjem
 - Militære forlegninger

Forebyggingsenhetens rådgivende utvalg

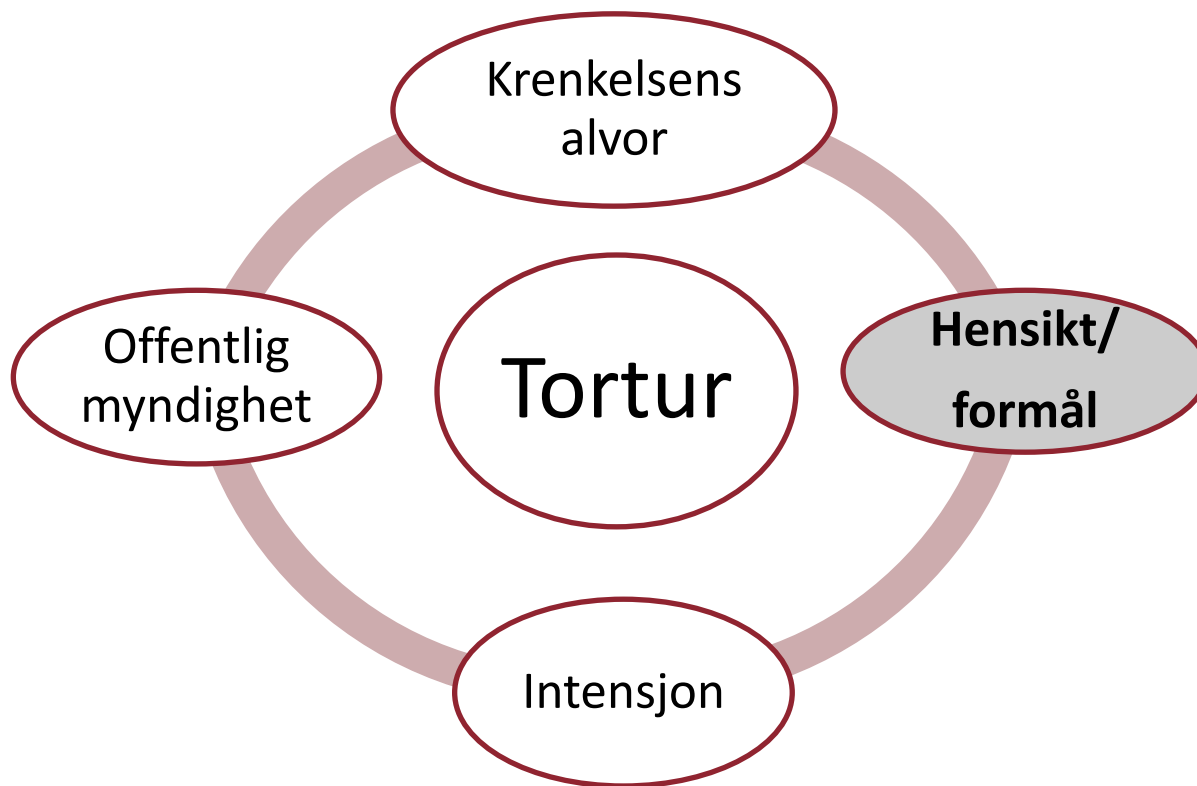
- Nasjonal institusjon for menneskerettigheter
- Likestillings- og diskrimineringsombudet
- Barneombudet
- Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg
- [Legeforeningen v/Norsk psykiatrisk forening](#)
- [Psykologforeningens menneskerettighetsutvalg](#)
- Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS)
- Norsk forbund for utviklingshemmede (NFU)
- Juss-Buss
- Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO)
- [We Shall Overcome](#)
- [Nettverk for forskning og kunnskapsutvikling om bruk av tvang i det psykiske helsevernet \(TvangsForsk\)](#)
- Den norske Helsingforskomité (NHC)
- Antirasistisk Senter
- Amnesty International Norge

Sårbarhet til personer fratatt friheten

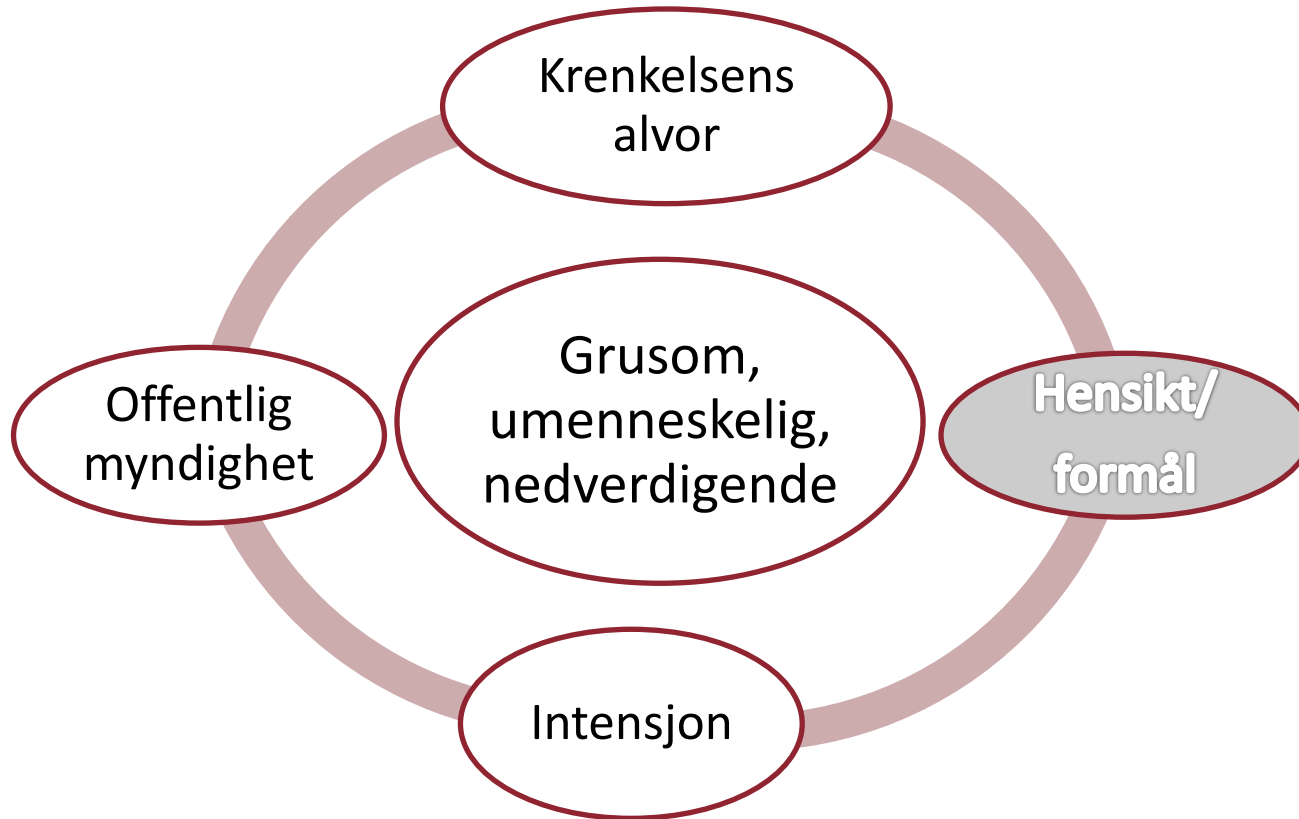
- Helt avhengig av myndighetene for oppfyllelse av grunnleggende behov
 - Bosted
 - Mat og vann
 - Hygiene
 - Somatisk og psykisk velvære
 - Felleskap
 - Aktiviteter
- Maktesløs
- Usynlig for storsamfunnet
- Mangel på overvåking/tilsyn
- Lite sympati i det offentlige rom
- **Særskilt utsatte**
 - **Barn, utviklingshemmede, utlendinger, psykisk syke, homofile og mennesker med annen kjønnsidentitet, etc.**

Hva er **tortur** og annen grusom, umenneskelig, nedverdiggende behandling eller straff?

Hva er tortur og annen grusom, umenneskelig, nedverdiggende behandling eller straff?

«behandling eller straff»

behandling dekker bredt, ikke krav om straffe-element

Tverrfaglig besøksteam

- **To jurister, én lege, to samfunnsvitere**
- **Fortløpende rekruttering til 2-3 nye stillinger**
- **Innleide eksterne eksperter**

Metode: under besøk

- Varsle innsatte/brukere/pasienter – brosjyre/oppslag
- Befaring
- Møte med ledelsen
- Samtaler med brukere/innsatte/pasienter
- Dokumentgjennomgang
- Møter/samtaler med ansatte

Metode: etter et besøk

- **Utarbeide rapport**
- **Utkast deles med institusjonen(e)**
- **Ferdig rapport sendes alle berørte, inkl. departement og direktorat, og publiseres**
- **Frist for oppfølging av anbefalinger**

Forsiden

Mandat

Våre oppgaver

Om oss

Rådgivende utvalg

Tortur og umenneskelig behandling

Hva er frihetsberøvelse?

Aktuelt

Rapporter

Besøkte steder

Om nettstedet

Se besøkte steder

Klikk på kartet for å se stedene vi har besøkt

Sivilombudsmannens forebyggingsenhet mot tortur og umenneskelig behandling ved frihetsberøvelse

Sivilombudsmannens forebyggingsenhet mot tortur og umenneskelig behandling ved frihetsberøvelse ble opprettet våren 2014 som følge av at Norge ratifiserte tilleggsprotokollen til FNs torturkonvensjon (OPCAT) sommeren 2013.

Forebyggingsenheten har adgang til å besøke alle steder hvor personer er fratatt sin frihet, for å forebygge tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. Besøkene kan skje både med og uten forhåndsvarsel. Forebyggingsenheten behandler ikke enkeltklager.

Rapport fra forebyggingsenhetens besøk til Trondheim fengsel

Aktuelt

- [Besøksrapport påpeker mangler ved psykiatrisk avdeling ved Sykehuset Telemark](#) (10. september)
- [Besøk til Sørlandet sykehus Kristiansand](#) (07. september)
- [Besøk til Kongsvinger fengsel](#) (25. august)
- [Undervisning for aspiranter på Kriminalomsorgens utdanningscenter KRUS](#) (24. august)

Status for forebyggingsenhetens arbeid

Forebyggingsenheten mot tortur og umenneskelig behandling ved frihetsberøvelse ble etablert våren 2014. I oppstartsfasen fokuserte enheten på kartleggingsarbeid, etablering av arbeidsmetoder og innledende informasjonsarbeid. Høsten 2014 gjennomførte forebyggingsenheten fem besøk til fengsler og politiarrester. Det første besøket gikk til [Tromsø fengsel](#) 10.-12. september.

Våren 2015 har forebyggingsenheten fortsatt

Kalender

September 2015

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

[Månedens aktiviteter](#)

Siste rapport

[Sykehuset Telemark 8.-10. april 2015](#)

Armsmelding

[Armsmelding 2014](#)

Sivilombudsma To connect with Sivilombudsmannens forebyggingsenhet, sign up for Facebook today.

mot tortur og u [Sign Up](#) [Log In](#) ig behandling

ved frihetsberøvelse

Sivilombudsmannens forebyggingsenhet

Organization

[Timeline](#)[About](#)[Photos](#)[Reviews](#)[More ▾](#)

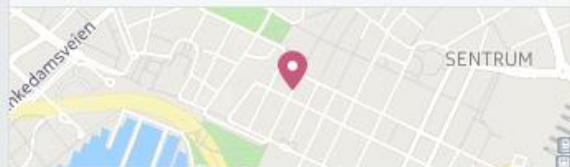
PEOPLE

455 likes

3 visits

ABOUT

Akersgaten 8
Oslo, Norway

<https://www.sivilombudsmannen.no/om-torturforeby...>

PHOTOS

Sivilombudsmannens forebyggingsenhet

September 10 at 7:41am · 🌐

Besøksrapporten fra forebyggingsenhtens besøk til Sykehuset Telemark i Skien i april er nå publisert på våre nettsider.

Rapportens fokusområder omfatter fysiske forhold, pasientrettigheter, ransaking, aktivisering, tvangsmidler og menneskelige relasjoner.

Rapport fra besøk til Sykehuset Telemark i Skien

Sykehuset Telemark 8.-10. april 2015

SIVILOMBUDSMANNEN.NO | BY COREPUBLISH - W...

👍 Like

💬 Comment

➦ Share

Annelise F. Ervik, Roar Hanssen Heitmann, Fredrik Dahl and 8 others like this.

Sivilombudsmannens forebyggingsenhet

September 7 at 7:24am · 🌐

Forebyggingsenheten innledet i morges et besøk til Sørlandet sykehus

Forebyggingsenhetens metodiske utfordringer

- Identifisere de vi bør snakke med – ikke minst syke og isolerte
- Få de mest sårbare i tale
- Taushetsplikt
- Forklaring av mandat
 - Forebygging og ikke saksbehandling
- (Sikkerhet)

Besøk gjennomført hittil

Fengsler

- Tromsø fengsel
- Bergen fengsel
- Bjørgvin fengsel ungdomsenhet – 2 ganger
- Ringerike fengsel
- Trondheim fengsel
- Skien fengsel
- Kongsvinger fengsel

Politiarrester (samt lokale legevakter)

- Tønsberg sentralarrest – 2 ganger
- Drammen sentralarrest
- Gardermoen politistasjon
- Ålesund sentralarrest
- Lillestrøm sentralarrest

Psykisk helsevern

- Diakonhjemmet sykehus
- Sykehuset Telemark
- Sørlandet sykehus Kristiansand

Politiets utlendingsinternat

- Trandum

Oslo Lufthavn Gardermoen

- Utreisesenteret
- Politiposten
- Tollvesenet

Fokusområder i psykisk helsevern

- Fysiske forhold
- Pasientrettigheter
- Tvangsmidler
- Tvangsmedisinering
- Skjerming
- Aktivisering
- Ransaking
- Kontakt med omverdenen
- Bemanning
- Tolketjenester
- ECT-behandling
- Tvungen henting av pasienter
- Selvmordsforebygging
- Menneskelige relasjoner

Diakonhjemmet sykehus

24.-27. februar 2015

- Voksenpsykiatri
 - Akuttdøgnerhet
 - Allmennpsykiatrisk døgnerhet
- Alderspsykiatri

Sykehuset Telemark

8.-10. april 2015

- Akuttpsykiatri
- Alderspsykiatri
- Rehabilitering
 - Sikkerhetsenhet
 - Forsterket psykose døgn
 - Seksjon for utredning/døgn

Sørlandet sykehus Kristiansand

7.-9. september 2015

- Akuttenheter
- Psykoseenheter
- Førstegangpsykoseenhet
- Sikkerhetsenhet

Skjerming *Ulik praksis i psykisk helsevern*

- Behandlings- eller kontrolltiltak
- Romskjerming kontra skjermingsavsnitt
- Tilgang til frisk luft
- Tilgang til aktiviteter
- Utforming av rom/avsnitt
- Lengden av tiltak
- Tilstedeværelse av personale
- Annen tvangsbruk
 - Belteseng
 - Tvangsmedisinering
 - Uformell tvang/restriksjoner

Skjerming *Pasientopplevelser*

- Trygghet, ro, hjelp
- Kjedelig
- Ensom
- Krenkende
- Rigid
- Uformell isolasjon
- Diskriminerende
- Stigmatiserende
- «Jeg blir ikke behandlet med respekt»
- «Jeg blir behandlet som en hund»
- «Jeg blir ikke bedre»

Skjerming som risiko for umenneskelig behandling

- Mangel på daglig frisk luft
 - 1 time er *minstekrav* for norske innsatte
 - Ikke bare røykepauser
- Mangel på aktiviteter
- Restriksjoner i kontakt med omverdenen
- Lengden av skjerming
- Pasient som er alene på rommet - uformell isolasjon
- Krenkelse av personvern
- Nærhet til tvangsmidler
- Behandlings- og kontrolltiltak – risiko for vilkårlig praksis
- Skjerming på tvang – brudd på selvbestemmelsesrett

FNs torturkomité

vurdering av Norge 13. desember 2012

- Bruk av tvang i psykisk helsevern
 - Omfattende bruk av tvang
 - Mangel på statistikk om bruk av tvang og ECT
 - Tvangsinnleggelse basert på behandlingsvilkår eller farlighetsvilkår
 - Mulighet for brede skjønnsmessige avgjørelser i en slik grad at det kan føre til vilkårlig og uberettiget praksis
 - Behandling uten samtykke/tvangsmedisinering

CONVENTION on the RIGHTS of PERSONS with DISABILITIES

FN-konvensjonen om rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD)

Personer med nedsatt funksjonsevne, herunder personer med psykososiale lidelser

- Likestilling og ikke-diskriminering
 - Selvbestemmelsesrett
 - Rettslig handleevne
- ❖ Uenighet i Norge om CRPD-komiteens tolkning av konvensjonen
 - ❖ Stor internasjonal rettsutvikling på feltet

Europarådets menneskerettighetskommisærs rapport om Norge

Nils Muiznieks, mai 2015

- Kritikk om bruk av tvang i psykisk helsevern i lys av CRPD
 - Diskriminerende vilkår for innleggelse
 - Tvangsbehandling er brudd på selvbestemmelsesrett
 - Mangel på statistikk om tvangsbruk
 - Mangel på nasjonale retningslinjer om ECT

Legeforeningens etiske regler for leger

- En lege skal verne menneskets helse. Legen skal helbrede, lindre og trøste. Legen skal hjelpe syke til å gjenvinne sin helse og friske til å bevare den. **Legen skal bygge sin gjerning på respekt for grunnleggende menneskerettigheter**, og på sannhet og rettferdighet til pasient og samfunn. § 1
- Legen skal ivareta den enkelte pasients interesse og integritet. Pasienten skal behandles med omsorg og respekt. Samarbeidet med pasienten bør baseres på gjensidig tillit og skal, der det er mulig, bygge på **informert samtykke**. § 2
- Legen må ikke gjøre bruk av eller anbefale **metoder som savner grunnlag i vitenskapelige undersøkelser** eller tilstrekkelig medisinsk erfaring. § 9